

Γιατί ο Τραμπ αποτελεί φασιστικό φαινόμενο

Της Τζούντιθ Μπάτλερ

Ας θυμηθούμε ότι τον Ντόναλντ Τραμπ τον ψήφισε λιγότερο από το ένα τέταρτο της αμερικανικής κοινωνίας, και ότι γίνεται πρόεδρος χάρη στο παρωχημένο εκλογικό σύστημα και μόνο. Δεν πρέπει να φανταστούμε ότι έχει κάποια διαδεδομένη λαϊκή υποστήριξη. Υπάρχει διαδεδομένη απογοήτευση με τη συμμετοχική πολιτική, και υπάρχει σοβαρή δυσπιστία και για τα δύο μεγάλα πολιτικά κόμματα των ΗΠΑ. Αλλά η Χίλαρι Κλίντον πήρε περισσότερες ψήφους από τον Τραμπ. Έτσι, όταν ρωτάμε τι υποστήριξη έχει ο Τραμπ, ρωτάμε πώς μια μειοψηφία στις Ηνωμένες Πολιτείες κατόρθωσε να φέρει τον Τραμπ στην εξουσία. Μιλάμε για ένα έλλειμμα δημοκρατίας, όχι για μια κοσμοπλημμύρα.

Η δική μου αίσθηση είναι ότι ο Τραμπ απελευθέρωσε μια οργή που έχει πολλά αντικείμενα και πολλές αιτίες, και μάλλον θα πρέπει να είμαστε δύσπιστοι απέναντι σε όσους ισχυρίζονται ότι ξέρουν την πραγματική αιτία και το μοναδικό της αντικείμενο. Η οικονομική ερήμωση και η απογοήτευση, η απώλεια της ελπίδας μπροστά σε ένα οικονομικό μέλλον και σε οικονομικούς και χρηματοπιστωτικούς χειρισμούς που αποδεκατίζουν ολόκληρες κοινότητες, είναι σίγουρα σημαντική. Εξίσου σημαντική όμως η αυξανόμενη δημογραφική πολυπλοκότητα των Ηνωμένων Πολιτειών, και οι μορφές ρατσισμού –παλιές και νέες.

Ο Τραμπ ως φασίστας;

Ίσως είναι η στιγμή να διακρίνουμε μεταξύ παλαιών και νέων φασισμών. Βασικό σημείο αναφοράς παραμένουν οι μορφές ευρωπαϊκού φασισμού των μέσων του εικοστού αιώνα. Με τον Τραμπ έχουμε μια διαφορετική κατάσταση, την οποία όμως θα εξακολουθούσα να αποκαλώ φασιστική. Η φασιστική στιγμή έρχεται όταν ο Τραμπ επιφυλάσσει στον εαυτό του την εξουσία να απελάσει εκατομμύρια ανθρώπους ή να βάλει τη Χίλαρι στη φυλακή μόλις αναλάβει καθήκοντα (αυτό το πήρε πίσω τώρα), να σπάσει εμπορικές συμφωνίες κατά το δοκούν, να προσβάλλει την κυβέρνηση της Κίνας, να ζητά την επαναφορά του εικονικού πνιγμού και άλλων τρόπων βασανιστηρίων. Όταν μιλά έτσι, ενεργεί σαν να έχει την αποκλειστική εξουσία να καθορίζει την εξωτερική πολιτική, να αποφασίζει ποιος θα πάει φυλακή, ποιος θα απελαθεί, ποιες εμπορικές συμφωνίες θα τηρηθούν ... Πολλοί από μας εξέλαβαν την αλαζονεία του, τη γελοία αυτοπροβολή του, τον ρατσισμό του, το μισογυνισμό του και τη φοροδιαφυγή του ως αυτοκαταστροφικά χαρακτηριστικά, αλλά όλα αυτά ήταν στ' αλήθεια γοητευτικά για πολλούς από τους ψηφοφόρους του. Κανείς δεν είναι σίγουρος ότι έχει διαβάσει το Σύνταγμα ή ότι ενδιαφέρεται καν γι' αυτό. Η αλαζονική αυτή αδιαφορία είναι κάτι που ελκύει κόσμο προς αυτόν. Και αυτό είναι φασιστικό φαινόμενο. Αν κάνει πράξεις τα λόγια του, τότε θα έχουμε μια φασιστική κυβέρνηση.

Η Προεδρία και η Reality TV

Είναι σαφές ότι η Προεδρία έχει γίνει όλο και περισσότερο *une phénomène médiatique* [ένα φαινόμενο των ΜΜΕ]. Είναι ένα ερώτημα αν πολλοί άνθρωποι βλέπουν την ψηφοφορία όπως βλέπουν τα like και τα dislike που βάζουν στο Φέισμπουκ. Ο Τραμπ καταλαμβάνει χώρο στην οθόνη, γίνεται μια φιγούρα απειλητική, και αυτό το απέδωσε πολύ ωραία ένα σκετς στο Saturday Night Live[1] στο οποίο ο Άλεκ Μπώλντγουιν αλωνίζει γύρω γύρω στη σκηνή και εμφανίζεται σχεδόν να επιτίθεται στη Χίλαρι. Αυτού του είδους η υφέρπουσα και απειλητική δύναμη τρέφεται, επίσης, από τις σεξουαλικές παρενοχλήσεις του Τραμπ.

Πηγαίνει όπου γουστάρει, λέει ό,τι θέλει, παίρνει ό,τι θέλει. Έτσι, ακόμη κι αν κάποιος δεν είναι χαρισματικός με οποιαδήποτε παραδοσιακή έννοια, αποκτά μέγεθος και προσωπική ισχύ κυριαρχώντας στην οθόνη όπως κάνει αυτός. Με αυτή την έννοια, επιτρέπει την ταύτιση με κάποιον που σπάει τους κανόνες, κάνει αυτό που θέλει, βγάζει χρήματα, κάνει σεξ όποτε και όπου αυτός θέλει. Η χυδαιότητα γεμίζει την οθόνη, στην επιθυμία της να γεμίσει τον κόσμο. Και πολλοί χαίρονται που βλέπουν αυτό το άτσαλο και όχι ιδιαίτερα έξυπνο άτομο να ποζάρει ως το κέντρο του κόσμου και να αποκτά δύναμη μέσα απ' αυτή την πόζα.

Μετα-αλήθεια

Δεν είμαι βέβαιη ότι είμαστε στη μέση της μετα-αλήθειας. Οι δηλώσεις του Τραμπ δεν είναι εντελώς αυθαίρετες, αλλά είναι πρόθυμος να αλλάξει θέσεις κατά το δοκούν, δεσμευμένος μόνο από την περίσταση, από την παρόρμησή του και την αποτελεσματικότητά του. Δεν ζει σε έναν κόσμο πειστηρίων. Δεν έχει σημασία αν αντιφάσκει προς τον εαυτό του ή αν είναι προφανές ότι απορρίπτει όσα συμπεράσματα μειώνουν την εξουσία ή τη δημοτικότητά του. Τόσο ο θρασύς και πληγωμένους ναρκισσισμός του, όσο και η άρνησή του να υποβληθεί στη λογική των αποδείξεων, τον κάνει όλο και πιο δημοφιλή. Ζει πάνω από το νόμο, και αυτό είναι κάτι που πολλοί από τους υποστηρικτές του θέλουν κι αυτοί να βιώσουν.

Η Συνέλευση και ο Ξένος

Το να πεις την αλήθεια απέναντι στην εξουσία δεν είναι κατά βάση ατομική πράξη. Πριν όμως ρωτήσουμε τι σημαίνει να λες την αλήθεια απέναντι στην εξουσία, πρέπει να ρωτήσουμε ποιος μπορεί να μιλήσει. Μερικές φορές, μέσα από τη δομή αυτή αναδύεται η ίδια η παρουσία όσων υποτίθεται ότι πρέπει να παραμείνουν βουβοί στον δημόσιο διάλογο. Πολλές από τις διαδηλώσεις κατά της λιτότητας και της επισφάλειας βγάζουν στο δρόμο, και καθιστούν δημόσια ορατά, σώματα που έχουν τα ίδια υποστεί εκτοπισμό και στέρηση δικαιωμάτων. Επίσης, επιβεβαιώνουν την πολιτική αυτενέργεια που τα σώματα αυτά διαθέτουν από κοινού, καθώς συγκεντρώνονται. Έτσι, μοιλονότι μπορεί να σκεφτόμαστε τις κοινοβουλευτικές συνελεύσεις ως μέρος της δημοκρατίας, μπορούμε εξίσου να κατανοήσουμε πώς η εξωκοινοβουλευτική δύναμη των συνελεύσεων μετασχηματίζει τη δημόσια αντίληψη για το ποιος είναι ο λαός. Ιδίως όταν εμφανίζονται εκείνοι που ως τώρα δεν είχαν δικαίωμα να εμφανίζονται.

Παρότι οι διαδηλώσεις και οι συνελεύσεις συχνά δεν αρκούν για να φέρουν ριζική αλλαγή, ωστόσο μεταβάλλουν τις αντιλήψεις μας για το ποιος είναι «ο λαός», και εδραιώνουν θεμελιώδεις ελευθερίες οι οποίες ανήκουν σε σώματα στην πολλαπλότητά τους. Δεν μπορεί να υπάρξει δημοκρατία χωρίς ελευθερία του συνέρχεσθαι, και δεν μπορεί να υπάρξει συνέλευση χωρίς την ελευθερία μετακίνησης και συγκέντρωσης. Όταν συγκεντρώνονται οι μετανάστες χωρίς χαρτιά, ή όσοι έχουν υποστεί έξωση, όσοι πλήττονται από την ανεργία ή τις περικοπές στις συντάξεις, επιβάλλουν την παρουσία τους μέσα στην εικονογραφία και την ανάπτυξη λόγων που μας δίνουν μια αίσθηση για το ποιος είναι ή θα έπρεπε να είναι ο λαός. Φυσικά, θέτουν και συγκεκριμένα αιτήματα, αλλά η συνέλευση είναι επίσης ένας τρόπος να θέσεις ένα αίτημα με το σώμα, μια ενσώματη αξίωση στο δημόσιο χώρο και ένα δημόσιο αίτημα προς τις πολιτικές εξουσίες. Όσο η «ασφάλεια» συνεχίζει να δικαιολογεί την απαγόρευση και τη διάλυση διαδηλώσεων, συνελεύσεων και κατασκηνώσεων σε πλατείες, τόσο θα εξυπηρετεί τον αποδεκατισμό δημοκρατικών δικαιωμάτων και της ίδιας της δημοκρατίας. Μόνο μια κινητοποίηση ευρείας βάσης – μια μορφή ενσώματου και διεθνικού θάρρους, θα μπορούσαμε να πούμε- μπορεί να

αναχαιτίσει με επιτυχία τον ξενόφοβο εθνικισμό και τα διάφορα άλλοθι που απειλούν σήμερα τη δημοκρατία.

Επιλεγμένα αποσπάσματα από συνέντευξη της Judith Butler στον Christian Salmon. Η πλήρης συνέντευξη δημοσιεύθηκε στα γαλλικά, και μέρος της μεταφράστηκε από την ίδια την Μπάτλερ στα αγγλικά και δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο του περιοδικού Cultural Anthropology με τίτλο Reflections of Trump. Στη παρούσα μετάφραση χρησιμοποιήθηκε το αγγλικό κείμενο και ο γαλλικός τίτλος.

[1] Μια από τις μακροβιότερες σατυρικές εκπομπές στις ΗΠΑ

Πηγή